

הוכן ע"י כולל עיון הדף

ת. ד. 43087, הר נוף, ירושלים 91430

טל/פקס 6515004 • daf@dafyomi.co.il

בבא מצייעא דף סז.

מכר שדהו על תנאי שאם יהיה לו מעות יחזיר לו הקונה את השדה, מה הדין בדלהלן?

דין הפירות שאכל הלוקח	דין השדה	
אין הפירות יוצאים - אבק רבית	השדה חוזרת	לרבה בר רב הונא
הפירות חוזרים - רבית קצוצה	השדה חוזרת	לרב נחמן (רש"י), לרב פפי

משכנתא באתרא דמסלקי¹, ואכל המלוה פירות השדה באיסור, מה הדין באופנים דלהלן?

אכל יותר משיעור ההלואה	אכל מלוה שיעור ההלואה		
לא מוציאים את היותר ² ולא מחשב משטר לשטר ²	מסלקים למלוה	בסתם אדם	מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא
מוציא היותר ומחשב משטר לשטר	מסלקים למלוה	בשדה יתומים	
לא מוציאים את היותר וכו'	לא מסלקים בלא זוזי ³	לרב אשי אפי' ביתומים	

בבא מצייעא דף סז:

האם מותר לעשות משכנתא באופנים דלהלן?

בנכיתא ⁴	בלא נכיתא	
לסתם אדם: מותר לצורבא מדרבנן: אסור ⁵	אסור	באתרא דמסלקי
מותר	מותר	באתרא דלא מסלקי ⁶

¹ פ"י, שהיו מלוים כסף על השדה - דהיינו שהשדה תהיה ממושכנת אצל המוכר והמוכר אוכל פירות בלא נכיתא (ולכן זה אסור, אבל בנכיתא מותר - אבל אין זה הנידון כאן), וכשהיה כסף ללוה היה נותן את המעות ומסלק את המלוה מן השדה. ובאתרא דלא מסלקי, היינו שהיתה השדה לזמן קצוב כך וכך שנים ביד המלוה, ולא יכל הלוה להחזיר את הכסף ולסלק את המלוה עד משלם הזמן. ופירש"י שבאופן הזה דלא מסלקי הכל מודים דכל אותן השנים כמכר הוא אצלו וגם אם אכל שיעור זוזי לא מסלקין ליה.

² פ"י, דגם לא מחשבים משטר לשטר, דהיינו שהגם שהיה לזה הלוה עוד חוב לזה המלוה, לא אומרים שמה שאכל יותר מהפירות כדי ההלואה הראשונה ינוכה מהלואה השניה, דאין מחשבים משטר לשטר.

³ כי הוצאה בלא כסף ההלואה - הוא כמו שאתה מוציא מהמלוה את פירות שאכל, ואבק רבית אינה יוצאה בדיינים.

⁴ פ"י, שקובעים ביניהם סכום קצוב על אכילת הפירות, דהיינו שעל כל שנה מוריד המלוה כך וכך על מה שאוכל פירותיו, בין אם יאכל הרבה ובין אם יאכל מעט. ואפ"י שדרך השדה לעשות יותר מן הסכום הנ"ל - מותר, כיון שלוקח המלוה סיכון שמא לא תעשה פירות איזה שנה - ובכל אופן מנכה את אותו הסכום. וע"י בתוסי' לקמן (בד"ה רבינא), איך רבינא עצמו אכל בנכיתא.

⁵ כן פירש"י (בד"ה באתרא דמסלקי) והסכימו עמו התוסי' (בד"ה מישלם). ובטעם הדבר פירש"י, דבאתרא דלא מסלקי הוא מכירה לזמן - דהרי לא יכול להוציא ממנו את השדה בינתים, ולכן אפי' שבסוף תקופת המשכנתא צריך הלוה להחזיר את הכסף - זה נחשב כאילו הוא קונה אותה מחדש, וכדין אכל הקונה/המלוה את הפירות. ומה שמבואר (לעיל בעמוד א'), שהיכא שהתנה עמו כשיהיו לו מעות תחזור השדה - דהוי אבק רבית, משום ששם הוי כאתרא דמסלקי, דכשיהיה לו מעות יחזיר ויסלקו. [אכן יש ראשונים שחולקים בזה, וס"ל שגם באתרא דלא מסלקי אם אוכל בלא נכיתא הוי אבק רבית].

הוכן ע"י כולל עיון הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים 91430

טל/פקס 6515004 • daf@dafyomi.co.il

בבא מציעא דף סז:

האם מותר לעשות קיצותא באופנים דלהלן לרב אחא ורבינא?

עד ה' שנים אוכל פירות בנכייתא, ואח"כ מנכה את כל הפירות מהחוב	עד ה' שנים אוכל פירות בלא נכייתא, ואח"כ מנכה את כל הפירות מהחוב	
מותר	חד אמר: מותר ¹ וחד אמר: אסור	ללישנא קמא
חד אמר: מותר וחד אמר: אסור	אסור	לאיכא דאמרי

משכנתא שהיו נוהגים בה כדלהלן, והתנו להיפך מה הדין?

באתרא דלא מסלקי - ואמר המלוה שהוא יסתלק	באתרא דמסלקי - והתנה המלוה שלא יסתלק	
לא צריך לקנות ודבריו קיימים ³	כיון שהתנה בשעת מתן המעות ² - הוי תנאי גמור ולא מסתלק	לרב פפא
צריך לקנות ובלי קנין לא מסלקו		לרב ששת, ולהילכתא

משכנתא באתרא דמסלקי, ואמר הלוח כדלהלן האם מותר למלוה להמשיך לאכול פירות?

אני הולך להביא לך מעות	אני הולך להביא לך מעות החוב	
יכול להמשיך לאכול	לא יאכל עוד	לרבינא
לא יאכל עוד	לא יאכל עוד	למר זוטרא

¹ ומותר באופן הזה אפי' לצורבא מדרבנן, ואף שלכאורה לעיל אסרנו במשכנתא בנכייתא לצורבא מדרבנן, ואיך נתיר כאן כשעושה תנאי שבחמש שנים הראשונים יאכל את הפירות בלא נכייתא, י"ל דמ"מ כאן עדיף טפי, דבמשכנתא בנכייתא מתחילה קובעים קצבה לכל שנה - באופן שברגילות השדה עושה יותר פירות מהקצבה הזאת (ורק הותר לשאר בני אדם, משום שלוקח המלוה סיכון שבאיזה שנה לא תעשה פירות, וכנ"ל), משא"כ כאן שאחר חמש שנים מנכה לו את כל הפירות מהחוב. ואופן זה דומה לאריסות שהיא ל"מחצה שליש ולרביעי", ולפעמים עושים את החלוקה באופן הזה, שבחמש שנים ראשונות אוכל האריס ואח"כ אוכל בעל הבית. והרי המלוה שיושב בשדה - הוא זה שעובד אותה ומטפל בה ונחשב כאריס.

² לפי המבואר בתוס' (בד"ה והלכתא) מיירי שבתחילה שיעבד לו את המשכנתא בסתם, אולם בשעה שנתן המלוה ללוה את המעות התנה כן שהשעבוד יהיה באופן גמור בלי סילוק, וכיון שהיה אז נתינת מעות, הרי שקנה המלוה במעות אלו את השעבוד.

³ ביארו התוס' (בד"ה והלכתא), דמיירי לאחר שלוח הימנו בסתם, אבל אם בתחילת ההלוואה עשו התנאי הזה שיסתלק - אפי' באתרא דלא מסתלקי מהני, דלא יכול לקנות המלוה בקרקע אלא מה שמקנה לו הלוה.